

OŚRODEK DOKUMENTACJI ZABYTEKÓW W WARSZAWIE KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA																			A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	O	P	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	Nr	6499
1. Obiekt BUDYNEK MIESZKALNO-BIUROWY WYTWÓRNI WINIAKÓW ALBERT BUCHHOLZ ob. BUDYNEK HANDLOWO-MIESZKALNY FIRMY PERNOD RICARD S.A.																			2. Czas powstania ok. 1864 r.					3. Miejscowość ZIELONA GÓRA																						
11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja																			4. Adres ul. Jedności 61 nr hipoteczny															5. Przynależność administracyjna województwo lubuskie powiat Zielona Góra grodzki gmina Zielona Góra												
																			6. Poprzednie nazwy miejscowości Grünberg															7. Przynależność administracyjna przed 1 VI 1975 województwo zielonogórskie powiat zielonogórski												
																			8. Właściciel i jego adres Pernod Ricard S.A. ul. Jedności 59, Zielona Góra															9. Użytkownik i jego adres Pernod Ricard S.A. ul. Jedności 59 Zielona Góra												
																			10. Rejestr zabytków Nr..... data																											
																			1.																			 								

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Z planu sytuacyjnego znajdującego się w aktach zielonogórskiej policji budowlanej wynika jednoznacznie, że w 1861 r. budynek przy ul. Jedności 61 (niem. Berliner Straße 36), będący później siedzibą zarządu wytwórni winiaków Alberta Buchholza, stanowił jeszcze własność Leidgeba. W latach 1864-1869 działki przy ul. Jedności, na których stała wytwórnia Buchholza, wraz z istniejącym już wtedy budynkiem nr 36, należały do Heinricha Rothe.

Prawdopodobnie chodzi tu i wielkiego producenta win i hurtownika w branży winiarskiej, którego widzimy do roku 1884 jako właściciela firmy mającej siedzibę przy ul. Sikorskiego, a wcześniej przy ul. Dąbrowskiego. Być może Rothe, poszukujący nowej siedziby w miejscu oddalonej od centrum miasta tłoczni przy ul. Dąbrowskiego, wszedł przejściowo w posiadanie nieruchomości Leidgeba przy ul. Jedności. W 1864 r. znalazł jednak odpowiednie pomieszczenia przy ul. Sikorskiego, gdzie jego firma funkcjonowała później przez wiele lat. Z posiadanych przez siebie gruntów w rewirze Fließberg, a zatem przylegających do ulicy Jedności w rejonie dzisiejszego aresztu śledczego, Rothe w roku 1879/80 wydzielił parcelę o powierzchni 0,1840 ha, którą kupił Albert Buchholz. Zapis tej transakcji w księdze podatku gruntowego jest pierwszym uchwytym śladem obecności Buchholza w Zielonej Górze.

Albert Buchholz nie występuje w dostępnych wykazach płatników podatku przemysłowego z lat 1869 i 1875 w Zielonej Górze. Oznacza to, że nie prowadził w tym czasie w mieście działalności gospodarczej. Jako właściciel nieruchomości przy Berliner Straße pojawia się w księgach gruntowych zielonogórskiego Sądu Okręgowego dopiero w roku 1879. W następnym roku ukazało się w prasie jego ogłoszenie o rejestracji firmy Albert Buchholz z siedzibą w Zielonej Górze, a jej właściciela widzimy na liście uprawnionych do udziału w wyborach nowych członków zielonogórskiej Izby Handlowej. Początkowo wytwórnia Buchholza

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrza, wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA: Obiekt znajduje się przy ulicy Jedności, do której zwrócony jest elewacją frontową. Wpisuje się w ciąg zwartej zabudowy tej ulicy, jej północnej pierzei. Przylega od wschodu do budynku nr 59, w którym dawniej mieściły się biura zarządu wytwórni Alberta Buchholza, zaś od strony zachodniej przylega bezpośrednio tzw. dom Martiniego (ul. Jedności 63). Zaplecze wszystkich budynków zgrupowanych przy ul. Jedności 57-63 jest terenem zamkniętym, należącym dawniej do LWWG „Polmos”, dzisiaj jej prawnego następcy, firmy Pernod Ricard S.A.

MATERIAŁ, KONSTRUKCJA: Budynek wzniesiono z cegły na zaprawie piaskowo-wapiennej w konstrukcji murowanej. Ściany wewnętrzne i zewnętrzne obustronnie tynkowane. Wieżba dachowa drewniana w układzie krokwiowym.

Schody wewnętrzne dwubiegowe drewniane ze spocznikami, z drewnianą ażurową balustradą. Schody do piwnicy jednobiegowe, murowane, dostępne z sieni przelotowej i z podwórza na tyłach domu. Schody zewnętrzne do sklepu murowane, jednobiegowe. Stropy drewniane, w piwnicach sklepienie kolebkowe, ceglane.

RZUT: Budynek założony na planie prostokąta.

BRYŁA: Budynek posiada dwie kondygnacje naziemne na podpiwniczeniu i wysokie poddasze. Nakryty jest dachem płaskim krytym papą. W partii wschodniej znajduje się dwupiętrowy ryzalit z bramą przejazdową w partii przyziemia, nieco wyższy od głównej bryły budynku.

ELEWACJE: Fasada pierwotnego budynku jest siedmioosiowa, komponowana symetrycznie. Jest ona dekorowana pasami boniowania. Otwory okienne zestawiono osiowo. W przyziemiu są to witryny lokalu handlowego wykonane z profili PCV w wydłużonych otworach dawnych okien – poprzez ich obniżenie. W skrajnej osi od wschodu wykonano wejście do sklepu poprzedzone murowanymi schodami umieszczonymi w grubości muru. Najbardziej dekoracyjnie opracowano obramienia okien piętra, w których zachowała się dawna drewniana stolarka okien skrzynkowych, z profilowanymi ślemionami i nadślemieniem dzielonym pionowymi szprosami. Na osi, na wysokości pierwszego piętra znajduje się wejście na balkon z dekoracyjną kutą balustradą. Okna poddasza użytkowego mają mniejsze rozmiary, zbliżone są do kwadratu z drewnianą dwudzielną stolarką okienną, bez dekoracji. Poszczególne kondygnacje wydzielają profilowane gzymsy międzykondygnacyjne, a całość wieńczy wydatny gzyms na kroksztynach.

W partii wschodniej rozbudowano elewację frontową o podwyższony dwuosiowy ryzalit, w którego przyziemiu wykonano szeroką bramę przejazdową. Otwór bramy ujęty jest w profilowane obramienie spięte kluczem i zamknięte łukiem koszowym wspartym na pilastrach. W dwóch wyższych kondygnacjach ryzalitu znajdują się po dwa otwory okienne ujęte w dekoracyjne obramienia – profilowane opaski i proste naczółki wsparte na kroksztynach, dekorowanych wicią roślinną.

WNĘTRZA: Pierwotny układ wnętrza zatarty wskutek gruntownej przebudowy dokonanej po 1945 r. Dawne pomieszczenia biurowe na parterze budynku nr 61 zostały przebudowane na sklep firmowy LWWG „Polmos”. Poza jednym pomieszczeniem na piętrze budynku nr 61

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
2.452 m3	259,0 m2	Budynek mieszkalno-biurowy	Budynek handlowo-mieszkalny
19. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja Po 1945 r. pierwotny układ pomieszczeń zatarty w wyniku przebudowy.		18. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Fundamenty – nie badano ściany zewnętrzne – bez uwag ściany wewnętrzne – bez uwag stropy – bez uwag konstrukcje dachowe – stan dobry pokrycie dachu – stan dobry wyposażenie – współczesne instalacje – brak uwag	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Ze względu na wyjątkowe znaczenie w historii miasta i miejscowego przemysłu spirytusowego obiekt powinien zostać wniesiony do rejestru zabytków i objęty ochroną konserwatorską.	

<p>21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gebäudebuch Bd I, nr 645. Archiwum Państwowe w Zielonej Górze. Urząd Katastralny w Zielonej Górze, sygn. 136. 2. Grundsteuermutterrolle Bd. II, Art. Nr 474. Archiwum Państwowe w Zielonej Górze. Urząd Katastralny w Zielonej Górze, sygn. 69. 3. Archiwum Państwowe w Zielonej Górze. Akta miasta Zielona Góra, sygn. 3022. 	<p>24. Uwagi różne</p> <hr/> <p>25. Opracował</p> <p>tekst mgr inż. Mirosław Kuleba</p> <p>plany, rysunki j.w.</p> <p>zdjęcia fotogr. j.w.</p> <p style="text-align: right;"><i>M. Kuleba</i> 30.11.2009 r.</p>
<p>22. Bibliografia</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Albert Buchholz A.G. Grünberg in Schlesien. Monographien deutscher Städte. Berlin-Friedenau 1928, s. 202. 2. Z. Bujkiewicz: Krajobraz materialny i społeczny Zielonej Góry od końca XVIII do połowy XX wieku. Zielona Góra 2003, s. 272. 3. <i>Grünberger Wochenblatt</i> Nr 79, 6 VII 1880; <i>Grünberger Wochenblatt</i> Nr 125, 17 X 1884; <i>Grünberger Wochenblatt</i> nr 18, 10 II 1888. 4. <i>Beilage zum Niederschlesischen Tageblatt</i> Nr 241, 14 X 1900. 5. Adreßbuch von Grünberg i. Schl. 1909. 6. Adreßbuch von Grünberg i. Schl. 1914/1915. 	<p>Miejsce przechowywania negatywów: Fotografie archiwizowane cyfrowo, dostępne w archiwum autora. Nr zdjęć: I, 102 260-261; I, 102 805-813; III 104 441-453.</p> <p>KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO</p> <p>26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)</p>
<p>23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatura)</p> <p>Albert Buchholz A.G. Grünberg in Schlesien. Monographien deutscher Städte. Berlin-Friedenau 1928, s. 202.</p>	<p>27. Załączniki</p> <p>Wkładka nr 1 – c.d. p. 12, 13; wykaz zdjęć.</p> <p>Wkładka nr 2 – zdjęcia.</p> <p>Wkładka nr 3 – zdjęcia.</p> <p>Wkładka nr 4 – rzut poziomy budynku; materiały archiwalne.</p>

1. Miejscowość Zielona Góra 2. Gmina Zielona Góra miejska 3. Województwo lubuskie	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) BUDYNEK MIESZKALNO-BIUROWY WYTWÓRNI WINIAKÓW ALBERT BUCHHOLZ ob. BUDYNEK HANDLOWO- MIESZKALNY FIRMY PERNOD RICARD S.A.	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) c.d. p. 12, 13 wykaz zdjęć
---	---	---

c.d. p. 12

przerabiała surowiec skupowany od drobnych producentów wina i winogron. Ogłoszenia o otwarciu skupu zamieszczano w miejscowej prasie. W 1887 r. Albert Buchholz Cognac-Fabrik była jedyną wytwórnią winiaków w mieście. Na terenie zakładu mieszkał wówczas jej pracownik Rudolf Sturm, który w drugiej dekadzie XX w. założył w Zielonej Górze własną wytwórnię alkoholi. Albert Buchholz zmarł w 10 lutego 1888 r. Zakład odziedziczyło jego pięć córek: Katherine, Anna, Elfriede i Olga, panny, oraz Bertha Gothmann, żona kupca. Współdziałowcem i jedynym zarządcą przedsiębiorstwa został zięć Buchholza (mąż Berthy), Johannes Gothmann (1863-1921), wykształcony za granicą winiarz, później radca handlowy (*Commerzienrat*) i radny miejski. Pod jego kierownictwem firma znacznie się rozwinęła, zyskując status jednej z większych wytwórni winiaków w Niemczech.

Siedziba zarządu wytwórni winiaków, zajmująca przed 1945 r. budynki przy Berliner StraÙe nr 35-37 (ul. JednoÙci nr 59, 61 i 63), mieÙciła siÄÄ początkowo w kamienicy przy Berliner StraÙe 36 (ul. JednoÙci 61). Budynek nr 61, czyli dawny dom Rothe'go, a wcześniej Leidgeba, jest dzisiaj połączony ujednoliconą fasadą z sąsiednim, pierwotnie wolnostojącym domem mistrza ciesielskiego Augusta Prüfera przy ul. JednoÙci 59. Obie budowle rozdziela brama przejazdowa, nad którą wybudowano kondygnację piętra. Zanim to nastąpiło, między domami znajdowała się droga wjazdowa na teren wytwórni Buchholza.

Do 1923 r. budynek biurowy przy ul. JednoÙci 61 (BerlinerstraÙe 36) wraz z całym zakładem były własnością firmy Albert Buchholz Handelsgesellschaft, później Albert Buchholz Aktien-Gesellschaft. W 1937 r. w kamienicy przy BerlinerstraÙe 36 znajdowały się: siedziba firmy Albert Buchholz A.-G. Weinbrennerei, mieszkanie dyrektora zakładów Heinza Bohra, siedziba hurtowni alkoholi Jules Dürr-Delamarre G.m.b.H. Spirituosen en gros, biura firmy handlowej Johannes Gothmanns Erben G.m.b.H. Spirituosen-GroÙhandlung, siedziba firmy Adolfo Pries u. Co. G.m.b.H. Südweine. Po 1945 r. mieÙciła się tam dyrekcja delegatury Państwowego Monopolu Spirytusowego, później Lubuskiej Wytwórni Wódek Gatunkowych „Polmos”, a do niedawna biura spółki V&S Luksusowa Zielona Góra S.A. Dzisiaj budynek jest własnością kolejnej firmy, która przejęła sprywatyzowany majątek LWWG, francuskiej kompanii spirytusowej Pernod Ricard S.A.

c.d. p. 13

(dawny salon), gdzie zachowały się sztukaterie na suficie, zabytkowy wystrój architektoniczny zniszczony w wyniku współczesnych remontów. Stolarka klatki schodowej jest drewniana z dekoracyjną ażurową balustradą. We wnętrzach zachowała się stolarka drzwiowa: drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, pełne, w konstrukcji ramowo-płycinowej. Wrota do piwnic są drewniane, deskowe, dwuskrzydłowe, zamknięte łukiem odcinkowym.

WYPOSAŻENIE: Zachowała się zabytkowa drewniana brama przejazdowa wzmocniona żelazną, ręcznie kutą kratą, stolarka okienna i drzwiowa oraz klatki schodowej, a także dekoracje sztukatorskie na sufitach w pomieszczeniach na piętrze. W piwnicach zachowana ceglana posadzka.

INSTALACJE: elektryczna, wodno-kanalizacyjna, c.o.

WYKAZ ZDJĘĆ

1. Widok ogólny z ulicy Jedności; elewacja frontowa
2. Ryzalit z bramą przejazdową
3. Zabytkowe wrota bramy przejazdowej
4. Szczegół elewacji frontowej – kroksztyn w obramieniu okna pierwszego piętra
5. Starsza, siedmioosiowa część budynku
6. Widok na zespół budynków dawnej LWWG „Polmos”
7. Brama przejazdowa
8. Budynki przy ul Jedności 59 i 61
9. Drzwi wejściowe do piwnicy w bramie przejazdowej
10. Balustrada klatki schodowej
11. Łuk nośny sklepienia piwnicy
12. Sztukaterie na suficie w salonie na pierwszym piętrze
13. Szczegół sztukaterii
14. Klatka schodowa
15. Otwór wentylacyjny piwnicy

<p>1. Miejscowość 2. Gmina 3. Województwo</p>	<p>Zielona Góra Zielona Góra miejska lubuskie</p>	<p>4. Obiekt (nazwa jak w karcie) BUDYNEK MIESZKALNO-BIUROWY WYTWÓRNI WINIAKÓW ALBERT BUCHHOLZ ob. BUDYNEK HANDLOWO- MIESZKALNY FIRMY PERNOD RICARD S.A.</p>	<p>5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) zdjęcia</p>
---	---	---	--

5.

6.

7.

8.

1. Miejscowość Zielona Góra
2. Gmina Zielona Góra miejska
3. Województwo lubuskie

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)

**BUDYNEK MIESZKALNO-BIUROWY
WYTWÓRNI WINIAKÓW ALBERT
BUCHHOLZ ob. BUDYNEK HANDLOWO-
MIESZKALNY FIRMY PERNOD RICARD
S.A.**

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

zdjęcia

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

1. Miejscowość Zielona Góra
2. Gmina Zielona Góra miejska
3. Województwo lubuskie

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)

**BUDYNEK MIESZKALNO-BIUROWY
WYTWÓRNI WINIAKÓW ALBERT
BUCHHOLZ ob. BUDYNEK HANDLOWO-
MIESZKALNY FIRMY PERNOD RICARD
S.A.**

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

rzut poziomy budynku

materiały archiwalne

